

Hieronder kunt u de verkondiging lezen over Genesis 1: 1-5 en Johannes 3: 1-16 die gehouden is in de dienst op 15 juni.

Wilt u reageren, dan kan dat naar m.pronk@pgharen.nl

Verkondiging 15 juni 2025 – Genesis 1: 1-5 en Johannes 3: 1-16

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Het viel mij laatst op dat ik regelmatig de uitroep ‘hoe dan’ hoor. Ik weet niet of het u ook is opgevallen. Die uitroep is niet zozeer een vraag om uitleg, zo van ‘zou je mij willen uitleggen hoe het kan die bal tussen de palen en in het net beland is?’ Maar eerder een uiting van verbazing: hoe is het mogelijk?

‘Hoe dan?’ In onze wereld zijn er veel dingen waarover je je kunt verbazen. In positieve zin, over mooie dingen die er zijn, hoe mensen om elkaar geven, op elkaar betrokken zijn. Je kunt je verwonderen over hoe vindingrijk sommige mensen zijn, altijd een oplossing bij een oplossing weten te bedenken. Ook in een negatieve wijze kun je je verbazen. Dat onze regeringscoalitie niet het eeuwige leven had, wist iedereen. Maar de wijze waarop Geert Wilders eruit stapte, is toch wel weer bevreemdend? Het gemak waarmee hij dat deed. Zomaar de stekker eruit trekken?

‘Hoe dan’, volgens het verhaal was de zin die Nikodemus uitsprak als reactie op Jezus’ woorden, net wat langer en zei hij: ‘Maar hoe kan dat?’ De verbazing zal niet minder zijn geweest? Jezus die zegt dat je opnieuw geboren moet worden. Hoe is dat in vredesnaam mogelijk? Een mens kan toch niet teruggaan in de buik van zijn moeder en nog een keer geboren worden, denkt hij.

Jezus begint over dat opnieuw geboren worden bij een nachtelijke ontmoeting met deze religieuze leider. Nikodemus was een farizeeër. Waar deze groep leiders vaak negatief wordt geschilderd, is Nikodemus volgens de schrijver Johannes een uitzondering op de regel. Er is iets in Jezus wat de mens aantrekt, nieuwsgierig maakt en ervoor zorgt dat hij stiekem bij Jezus op bezoek gaat.

Nu is het zo dat de schrijver Johannes als hij situaties beschrijft, niet echt geïnteresseerd is in de precieze ontmoeting, dat hij een heel waarheidsgetrouw beeld geeft van wat is gebeurd. Hoe het gesprek verliep. Elk ontmoeting gebruikt Johannes om uiteen te zetten wat hij belangrijk vindt, wat er in zijn ogen gezegd moet worden. Zo valt op dat Nikodemus in de loop van het verhaal uit het zicht verdwijnt. Hij lijkt opgelost te zijn. Onze lezing besluit met uitspraken over Jezus, zoals in dat bekende, laatste vers: ‘Want God had de wereld zo lief dat Hij zijn enige Zoon gegeven heeft, opdat iedereen die gelooft, in Hem eeuwig leven heeft.’

Al voordat Nikodemus van het toneel verdwijnt, loopt het gesprek niet erg lekker. Het is nogal wonderlijk hoe Jezus reageert. Nikodemus opent het gesprek met: ‘Rabbi, wij weten dat U een leraar bent die van God gekomen is, want alleen met Gods hulp kan iemand de

tekenen verrichten die U verricht.' Een normale reactie zou in onze taal zijn: 'Dankjewel, fijn dat je het zegt.' Of meer in Bijbelse begrippen, het compliment: 'U bent niet ver van het koninkrijk van God.' Jezus zegt iets heel anders: 'Werkelijk, Ik verzeker u, alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het koninkrijk van God zien.' Een reactie waarbij je denkt: hoe dan? Hoe kun je zo reageren? Iets zeggen wat op geen manier verbonden is met het voorafgaande, met wat Nikodemus opmerkt.

'Alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het koninkrijk van God zien.' Het is voor Johannes een waarheid die hij luid en duidelijk gezegd wil hebben. Al eerder heeft hij daarop in zijn evangelie gezinspeeld. Al helemaal aan het begin van zijn boek zegt hij dat een mens uit God geboren moet worden. Dat is hetzelfde als dat opnieuw geboren worden hier.

Opnieuw geboren worden, dat heeft verschillende kanten. Het heeft te maken met het erkennen en herkennen van wie Jezus is. Dat zien en doorhebben is geen vanzelfsprekend proces; daarvoor moeten je ogen opengaan. Je moet het leren zien, doorkrijgen, dat Jezus meer is dan een leraar of wonderdoener die in Gods naam handelt. Voor Johannes is wat Nikodemus zegt dat Jezus een leraar van Godswege is, te mager. Jezus is op een uitzonderlijke manier verbonden met God, als Zijn enige Zoon. Op een unieke wijze.

Dat opnieuw geboren worden kent nog een andere kant. Dat heeft te maken met het menselijk leven. Daarbij moest ik denken aan het scheppingsverhaal, aan het begin daarvan dat net is voorgelezen. Daar wordt de aarde getekend als woest en doodse, met duisternis die over de oervloed was. Het is een wereld die wacht op Gods scheppende woord, dat orde aanbrengt. De chaos temt.

Voor Johannes is dat woeste en doodse er nog steeds, in de wereld en het mensenleven. Daar heeft hij – ik denk dat wij het elkaar over eens zijn – helemaal gelijk in. Geweld, afgunst, haat, egoïsme en noem maar op, het bestaan is ervan doortrokken. Niet alleen in het groot, dat de leiders, de machtigen van onze wereld zich er schuldig aan maken, maar wij kunnen soms dat woeste en doodse bij onszelf aantreffen. In hoe wij omgaan met anderen, dat het soms wel beter kan. Dat wij ons verliezen in het negatief gedrag.

Het scheppingsverhaal is dan hoopvol: de Geest die zweeft boven het water, broedend als een vogel, wachtend op God die begint te spreken: 'Laat er licht zijn,' en er was licht. De duisternis wordt verdreven, een halt toegeroepen. Er wordt scheiding gemaakt. Dat hoopvolle is volgens Johannes nog steeds: het bestaat uit een opnieuw geboren worden, het deel gaan uitmaken van het koninkrijk van God. Tot een wereld behoren waar de ban van het doodse en het woeste doorbroken is.

Dat gebeurt in verbondenheid met Jezus, dat je gaat horen bij Gods nieuwe wereld. Zoals Johannes het zegt: 'Opdat ieder die gelooft, in Hem het eeuwig leven heeft.' Door het geloof in Jezus maak je deel uit van Gods wereld, van een vernieuwd bestaan.

Voor Johannes is daar ook de Geest bij betrokken. Een aantal keren horen wij over Hem, maar moet ik bekennen dat ik daarbij denk: 'hoe dan'. Het is lastig om te zeggen hoe Johannes hier de Geest ziet. Het lijkt soms meer een synoniem te zijn. Dat opnieuw

geboren worden en uit de Geest geboren worden hetzelfde uitdrukken. Dat het niet zozeer gaat over de Geest als persoon, hoe die werkt in ons.

Uit ons gedeelte kunnen wij niet opmaken of Jezus' woorden Nikodemus hebben overtuigd. Later komt hij nog wel twee keer terug in het Johannesevangelie. Bij een discussie met medefarizeeërs neemt Nikodemus het niet heel openlijk op voor Jezus. Als Jezus gestorven is, is hij volgens Johannes wel een van de mensen die Jezus' lichaam verzorgt. Het lijkt er toch op dat hij opnieuw geboren is en is gaan zien wie Jezus was, de Zoon van God.

Opnieuw geboren worden, deze week kwam het in een gesprek dat ik had, over dat je de overtuigingen waarmee je bent opgevoed, altijd met je mee blijft dragen. Wat toen je als waarheid werd verteld, is iets waar je je toe blijft verhouden. Bij dit Bijbelgedeelte merkte ik dat bij mijzelf. Dat ik denk: waarom blijf ik bij sommige dingen in dit verhaal hangen, zoals bij dat opnieuw geboren worden. Ik had het ook links kunnen laten liggen en mij concentreren op ander dingen, zoals die bekende tekst: 'Want God had de wereld zo lief dat Hij zijn enige Zoon heeft gegeven?' Het zal er wel mee te maken hebben dat ik het vroeger vaak over dat opnieuw geboren worden gehoord hebben.

Waar ik niet helemaal uit kom, is een spanning die in dit verhaal zit en in dat opnieuw geboren worden. Je moet uit de Geest geboren worden. Dat zit in mijn ogen de kant in van dat je overkomt. Je er niet zelf de hand hebt. Het een lijdzaam gebeuren is. Nikodemus had het zicht nog niet. De andere kant is dat het in dit verhaal steeds gaat over geloven ('opdat ieder die in Hem gelooft') en dat is toch iets actiefs, waar wij bij betrokken zijn, meedoen? Dan blijf ik dubben: hoe dan? Hoe verhouden zij zich tot elkaar, dat het je overkomt en het geloven als vertrouwen?

Misschien kan ik beter een voorbeeld nemen aan de mensen uit die tijd – en ik verwacht dat Johannes ook zo naar keek: je moet niet zo in tegenstellingen denken. Dat het het een of het ander is. De mensen toen zagen de dingen meer met elkaar verbonden. God werkt, geeft inzicht als een gave, maakt je een ander mens uit genade, maar dat doet niets af aan je eigen betrokkenheid. Dat je moet geloven. Ze zijn met elkaar verbonden.

Gelukkig is het zo dat die beide kanten er zijn. God die werkt, de chaos een halt toeroept. In Jezus Zijn eindeloze liefde voor de wereld laat zien. Wij hebben het nodig dat de duisternis en wanorde in onze wereld zijn en die er ook in ons eigen leven een plaats kan hebben, van buiten doorbroken wordt. Dat wij ons de hand gereikt wordt. God ons genade schenkt en ons in Jezus Christus deel wil laten uitmaken van Zijn wereld, het koninkrijk van God.

Op die uitgestoken hand kunnen wij reageren door geloof, door vertrouwen op Jezus. In overgave aan Hem. Bij geloof komen voor mij woord en daad samen. Je geloof blijkt uit wat je doet. Hoe je leeft en handelt. En dan is dit verhaal over Nikodemus wat beperkt, omdat Johannes die kant hier niet noemt, maar wel op andere plaatsen in zijn evangelie belicht. In zijn ogen horen zij die in Jezus geloven en Hem volgen voor licht te zorgen in de wereld, met zijn donkere en woeste kanten.

Zo kunnen wij proberen om met Jezus als licht van de wereld te leven. En pogen de wanorde niet groter te maken, maar die in te dammen. Dat wij als een licht de duisternis op afstand houden.

‘Hoe dan’, soms kunnen dingen je verbazen. Is het niet verwonderlijk dat God steeds weer het licht doet overwinnen? Het licht van Christus dat schijnt in elke duisternis. In en met licht proberen wij onze weg te gaan.

Amen